

Проноза Інна Іванівна

Соціологічні дослідження (опитування) як політична технологія інформаційно-маніпулятивного впливу на політичну свідомість

УДК 324

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-4.13>

Проноза Інна Іванівна
кандидат політичних наук, доцент,
доцент викладач кафедри політичних
наук і права
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська, 26,
Одеса, Україна
ORCID: 0000-0002-2683-0630

Стаття присвячена питанням, пов'язаним з вивченням можливостей та особливостей застосування методів маніпуляції громадською думкою, зокрема використання такої політтехнології як соціологічного опитування. Крім того, переосмислення ряду традиційних маніпулятивних технологій що застосовується та особливостей їх використання в Інтернеті. Досліджено вплив соціологічних опитувань, що мають маніпулятивний вплив на формування політичних наративів сучасності. З розвитком технологій Web 2.0 користувачі інтернету, ставши прямими та або опосередкованими учасниками соціологічних досліджень змогли радикально сформувати для себе альтернативні джерела інформації поряд з основними політичними акторами, на які раніше монополію мали лише засоби масової інформації. Використання соціальних мереж та використання ними даних соціологічних досліджень та платформи для участі у опитуваннях прискорило обмін інформацією, миттєве спілкування та відчуття активного учасника соціально-політичного процесу. Низький бар'єр для входу в соціальні медіа дозволяє більшій кількості користувачів брати участь і змушує їх залишатися залученими довше, водночас стимулюючи людей із прихованими цілями використовувати дезінформацію для маніпулювання інформацією та впливу на думки. Дезінформація, така як фейкові новини, викривлені результати соціологічних опитувань, містифікації та теорії змови, все частіше використовуються як зброя, щоб розділити людей і створити згубні наслідки для суспільства. У статті розглянуто процес маніпулювання громадською думкою та політичною свідомістю за допомогою використання соціологічних опитувань. Проаналізовано особливості інформаційно-маніпулятивного впливу дослідження громадської думки на політичну свідомість, відношення до політичних сил, а також який ефект результати соціологічних досліджень матимуть стосовно поведінки електорату. Розкрито причинно-наслідковий зв'язок між впливом результатів соціологічних опитувань та рівнем сформованості громадської думки. Доведено, опитування (соціологічне вивчення) громадської думки впливати як на електоральну поведінку, так і на політичну свідомість, адже громадська думка є важливим соціальним інститутом та атрибутом громадянського суспільства. У ході дослідження були використані нижчезазначені методи: соціокультурний, структурно-функціональний, компаративний, аналіз та синтез.
Ключові слова: політичні технології, інформаційно-маніпулятивний вплив, політична свідомість, соціологічні опитування, політичні маніпуляції, громадська думка.

Вступ. Політичні та комунікаційні технології в сучасній практиці політичного управління використовуються для формування моделей сприйняття соціально-політичної реальності суспільством, а також моделей масової поведінки, формування та маніпулювання громадською думкою що розраховані як на підтримку стабільності політичних режимів і досягнення цілей суб'єктів політичного управління так і навпаки, залучаючи при цьому різні інструменти та техніки, в тому числі і соціологічні дослідження/опитування. В умовах інформаційного суспільства, що характеризується споживанням величезних масивів інформації за допомогою телебачення, радіо, друкованих засобів масової інформації, а також онлайн-ресурсів (в першу чергу сайтів, блогів, стрічок новин, соціальних мереж, RSS -каналів, форумів, ком'юніті та ін.) та мобільних пристроїв зв'язку, такого роду моделі виконують функцію упорядкування та структурування складної політичної реальності для населення, спрощена картина світу, а також виступають в якості інструменту вироблення передбачуваних і керованих шаблонів політичної поведінки в суспільстві як наслідку маніпулятивного впливу на

політичну свідомість громадян. Найчастіше ефективність функціонування політичної системи держави багато в чому визначається успішністю формування відповідності громадських уявлень про національної політичну систему, національних лідерів і політичних еліт, державно-владних інститутів, політичний процес в цілому. Крім того, характер поведінкових реакцій населення на різні політичні події всередині країни і за її межами багато в чому впливає на стійкість та стабільність політичного режиму. Зважаючи на це завдання формування для суспільної свідомості простих пояснювальних моделей соціально-політичної реальності та відповідних «безпечних» поведінкових реакцій стають одними з ключових процесів сучасного політичного управління. Істотну роль при цьому набувають технології переконливої комунікації, в число яких і входять соціологічні опитування, що розраховані на впровадження в суспільну свідомість необхідних та вигідних для суб'єктів політичного управління стереотипів, шаблонів, думок та уявлень [1], а також передбачають інформаційно-маніпулятивний вплив на ціннісно-сміслові характеристики суспільної свідомості.

Мета та завдання. Дослідити особливості інформаційно-маніпулятивного впливу соціологічних досліджень як політичної технології на політичну свідомість та поведінку

Методи дослідження. Основними методами, що були використані в процесі дослідження, є системний, міждисциплінарний та структурно-функціональний методи. Застосовувалися також такі загальнонаукові методи пізнання, як індукція і дедукція, аналіз і синтез, порівняння і аналогія, узагальнення і абстракція.

Результати. Аналіз зарубіжних та вітчизняних досліджень у галузі соціально-політичного менеджменту дозволяє відобразити основні напрями та тенденції сучасних теоретичних досліджень політичного маніпулювання. Слід зазначити, що дослідження мають переважно міждисциплінарний характер, а поняття «політична маніпуляція» недостатньо вписане в систему політологічних категорій. За допомогою системного та структурно-функціонального підходів маніпулювання можна віднести як до комунікативної підсистеми політичної системи, так і до функціональної. У політичній системі суспільства маніпулювання є одним із засобів комунікативної ретрансляції цінностей і забезпечення системної стабільності. Прикладом роботи, яка може бути використана в рамках міждисциплінарного підходу, є фундаментальне дослідження психолога Д. Канемана (2017) «Thinking, Fast and Slow», основні положення якого застосовуються в концептуальних дослідженнях з проблеми політичного маніпулювання [4].

Проте проблема політичного маніпулювання як ціннісна складова суспільної свідомості через призму впливу політтехнологій, зокрема соціологічних опитувань як в історичному, так і в сучасному аспекті вивчена недостатньо.

Для вивчення генезису політичних маніпуляцій виділяю основні історичні етапи її розвитку: до-модерні (або традиційні), модерні та постмодерні (відповідні аграрним, індустріальним та постіндустріальним суспільствам). Кожен із цих періодів характеризується відповідними особливостями. Наприклад, у традиційній парадигмі політика – це мистецтво управління; у сучасний період політика набуває технологічно-партнерського характеру, що є результатом суспільного договору; в епоху постмодерну політика сприймається як гра і «мистецтво можливого» [8].

Маніпуляція існує на всіх етапах суспільно-політичного розвитку, але історично суттєво змінює свої формальні та змістовні характеристики. Якщо на традиційному етапі політичне маніпулювання не є основною формою суспільно-політичного управління, то з модернізацією суспільства воно набуває масового та систематичного характеру, будучи однією з основних форм управління політичною свідомістю та поведінкою. На сучас-

ному етапі відбувається подальший технологічний розвиток форм політичної маніпуляції. Відповідну трансформацію політичних структур досліджено в численних закордонних та вітчизняних джерелах. Основними характеристиками традиційного суспільства є традиціоналізм, колективізм, ритуалізм, холізм, міфологізація, сакралізація, ієрархічність, символіка тощо.

Модернізація – це розвиток суспільства економічно – шляхом індустріалізації, політично – через бюрократизацію. Також йдеться про перехід від традиційних систем цінностей до нових, сучасних [8].

Зазначимо, що постійно в мас-медіа людям показують результати соціологічних опитувань та досліджень, які прямо чи опосередковано вказують нам лідерів та аутсайдерів політики та бізнесу, ринку товарів та послуг, впливають на свідомість силою громадської більшості. За допомогою вдалого застосування соціологічних досліджень, можна підняти власний непоказний рейтинг та імідж, а також понизити рейтинг конкурента. З огляду на це, організація, проведення соціологічних досліджень та застосування і використання результатів соціопитувань з певною метою можна розглядати як політичну технологію яка має інформаційно-маніпулятивний вплив на формування громадської думки та політичної свідомості загалом.

Різноманітні підходи до аналізу політичних технологій формують різноманітні визначення: політична технологія – це система засобів, технік послідовного досягнення бажаного результату в тій чи іншій сфері політичної діяльності. Базові політичні технології стосуються погляду, дії великих груп або й усього населення країни. Це – опитування громадської думки, референдуми, вибори [7] та політична наука визначає політичні технології як «сукупність принципів, методів і процедур, що використовують суб'єкти політичної діяльності. Політичні технології, ґрунтуючись на теоретичному аналізі взаємодії політичних суб'єктів, містять методологічні орієнтири і методологічні рекомендації ефективного вирішення політичних проблем і досягнення визначених політичних цілей» [6, с. 63].

Зазвичай сутнісний зміст політичних технологій пов'язують з виборчими технологіями, PR-технологіями, а також з політичним маркетингом, які в своїй діяльності активно використовують соціопитування. Про це свідчить їх масштабне застосування і розповсюдження для впливу на масову свідомість під час виборчих кампаній. Тож постає питання маніпулятивного впливу соціологічних досліджень/опитувань громадської думки на електоральну поведінку та на формування політичної свідомості адже громадська думка є вагомим соціально-політичним інститутом та вагомим атрибутом громадянського демократичного суспільства. Вона постає як вияв

суспільної свідомості у формі надіндивідуальних суджень й установок, пов'язаних з оцінками певних суспільно значимих подій та явищ дійсності, пропозиціями вирішення або й вирішенням найрізноманітніших соціальних проблем.

Зростання конкуренції у політичній сфері, часта непередбачуваність результатів майбутніх виборів, посилюють попит на дослідження суспільної думки на кшталт політичних уподобань тощо. Знання реальної електоральної картини дозволяє впливати на її динаміку у потрібному для суб'єкта виборчого процесу руслі. Отже, опитування суспільної думки стали суттєвим інструментом у політичному процесі, насамперед виборчому.

Одним з головних ефектів опитувань громадськості є створення враження поширеності тих чи інших думок, аж до повного суспільного консенсусу щодо них. Це дає підставу для легітимізації певної лінії поведінки та закріплення співвідношення сил, що формують її або формуються нею [1].

І тут ми маємо справу з двома випадками. У першому опитування лише фіксують поточний стан громадської думки з того чи іншого питання. У другому ж, замість того, щоб обирати стратегію, тактику і техніку політичного менеджменту, зокрема ухвалення політичних (науково-теоретичних та праксеологічних) рішень і використовувати відповідні технології втілення їх у практику суспільно-політичного розвитку та державного будівництва, суб'єкти політичного процесу починають використовувати результати дослідження, підганяючи їх під наперед задані параметри. У цьому випадку ми маємо грубе маніпулювання суспільною думкою, що має на меті досягнення чітко окреслених політичних цілей. Власне цей випадок і є основним предметом нашого дослідження [5].

Існує чимало способів політичного маніпулювання, в тому числі й за допомогою проведення опитування (справжнього або фіктивного) суспільної думки.

Маніпулювання результатами опитувань суспільної думки може мати різних адресатів.

Загальновідомо, що телевізійні ефіри є зручним майданчиком для поширення маніпуляцій соціоло-

гічними даними, адже перевірити істинність озвучених даних в режимі реального часу важко та навіть для дослідників. Однак це лише один із численних засобів маніпуляції соціологічними даними.

Існує велика кількість методів маніпуляцій соціологічними даними та хибних інтерпретацій результатів опитування, які з'явилися та використовувалися за роки роботи соціологічних служб в Україні. У рамках нашого дослідження буде здійснено спробу описати та категоризувати деякі види умисних маніпуляцій чи неумисних помилок при презентації даних та їх інтерпретації, що їх свідомо використовують чи мимоволі припускаються як самі політичні соціологи, так і сторонні споживачі.

1. Маніпуляції при візуалізації даних.

Маніпуляції при візуалізації даних можуть умисно використовуватися для того, аби спотворити реальне співвідношення між певними явищами в уяві споживача інформації. Одним з найпоширеніших видів таких спотворень є маніпуляції з віссю ординат. Нижченаведена стовпчикова діаграма (рис. 1) ілюструє регіональний розподіл відповідей на запитання про довіру до Президента в опитуванні, проведеному Фондом «Демократичні ініціативи» спільно з Соціологічною службою Центру Разумкова у грудні 2019 року.

Рис. 1. Стовпчикова діаграма

Діаграма створює враження, що найбільше довіряють Президенту України у Південному регіоні і значно менша частка громадян довіряє Президенту на Заході країни. Насправді ж різниця між регіонами становить близько 20%, але

Чи можете Ви сказати, що ви залучені до активної громадської діяльності (% залучених)

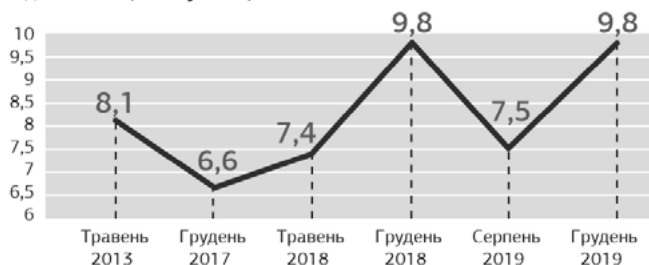

Рис. 2. Графік залучення до активної громадської діяльності

візуально стовпчик, що відображає рівень довіри у Південному регіоні, вчетверо вищий, за стовпчик, що відповідає Західному регіону, що не відповідає дійсності. Такий ефект досягається зміною початкового значення шкали на осі ординат з «0» до «50». Хоч при створенні графіка й використанні реальні дані, але через маніпуляцію з їх візуальним відображенням у споживача формується хибне враження про чотириразове переважає рівня довіри до Президента на Півдні порівняно з Західним регіоном.

Розглянемо наступний графік ілюструє динаміку змін частки громадян, залучених до активної громадської діяльності з травня 2013 року до грудня 2019-го року (рис. 2).

Візуально складається враження, що після 2013 року відбувся деякий спад громадської активності, після чого з грудня 2017 року до грудня 2018-го спостерігається значне піднесення. За цим нібито йде ще одна хвиля спаду та підйому до грудня 2019 року. Насправді ж частки залучених до громадської активності людей коливаються у межах статистичної похибки, тобто рівень активності майже не змінився. Візуальний ефект досягається через вузький розмах значень шкали на осі ординат, що увиразнює навіть мізерні відмінності між кількостями. Найчастіше такий метод маніпуляції застосовують умисно, адже автоматичні конструктори графіків та діаграм за замовчуванням використовують нуль як початок шкали на осі ординат [3].

Ще один метод маніпуляції даними, який може використовуватися при візуалізації даних – це хронологічне звуження. Розглянемо наступний графік, який ілюструє у динаміці, яка частка громадян вважає, що події в країні розвиваються у правильному чи неправильному напрямках (рис. 3).

З графіку видно, що протягом останніх 15 років спостерігається стійкий тренд до значного переважає кількості тих, хто негативно оцінює розвиток ситуації в країні. Маніпуляція полягає у тому, що графік не ілюструє дані соціальних опитувань від червня до грудня 2019 року, коли позитивних оцінок було більше, ніж негативних. У лютому 2020 року тренд до переважає негативних оцінок відновився, але ігнорування даних за 2019 рік та об'єднання показників лютого 2020 року з попередньою динамікою є маніпулятивним, адже спотворює реальну ситуацію.

Правильно інформація представлена на наступному графіку (рис. 4).

Ілюструє розрив тренду на переважає негативних оцінок у 2019 році. Крім того, якщо ілюструвати співвідношення між позитивними та негативними оцінками починаючи, наприклад, з 2006 року, то ми не відобразимо корот-

кочасного переважає позитиву у 2005 році та хибно стверджуватимемо, що позитив перевищував негатив лише одного разу – у 2019 році.

Подібна маніпуляція може бути як умисною, так і не зумисною помилкою, якщо автор матеріалу не мав доступу до даних чи доклав недостатньо зусиль, аби віднайти їх [3].

2. Деякі види маніпуляції політичних соціологів

Якщо маніпуляції при візуалізації даних можуть застосовуватися сторонніми особами при обробці даних, то певні види маніпуляцій доступні лише соціологам на етапі проведення досліджень та первинної публікації результатів.

– Одним із поширених видів маніпуляцій є маніпуляції при формулюванні запитань та варіантів відповідей. Тут можливі ціннісні висловлення у формулюванні запитань, які спрямовуватимуть респондента до певної відповіді; додаткові роз'яснення щодо предмету опитування, які також підводять до потрібної відповіді; невичерпний перелік варіантів відповідей тощо. Повний перелік можливих помилок висвітлюється у численних підручниках з проведення соціальних опитувань, у рамках цього матеріалу було б доречно навести кілька прикладів з реальних опитувань.

– Підміна відсотками реальних кількостей для приховання недостатності вибірки. При аналізі двовимірних таблиць (як представники того чи того регіону, вікової групи, прихильники партій відповідають на ті чи ті запитання) важливим критеріям

Рис. 3. Динаміка думок щодо правильності подій

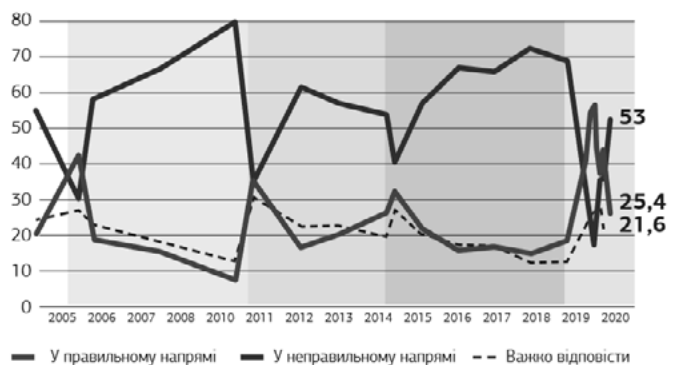

Рис. 4

для надійності даних є достатність кількості респондентів у соціальній групі.

– Приховання відомостей про методологію проведення досліджень. Ця маніпуляція може призводити до багатьох типових помилок при інтерпретації результатів опитувань [3]

3. Маніпулятивне або невідповідне використання даних у заголовках новин.

Використання результату опитування на суспільно важливу тему є гарним способом зробити ефективний заголовок новини, щоб привернути увагу читача. Однак часто надані заголовку елементи «сенсаційності» спотворюють сприйняття читачем справжніх результатів опитувань. Для ілюстрації розглянемо кілька прикладів.

– Заголовок новини агентства UNN щодо результатів опитування про ставлення громадян до реформ: «Понад 60% українців вважає, що антикорупційна реформа є першочерговою – опитування».

Заголовок як такий не містить фактологічних помилок, але подібне формулювання наводить на думку, що якщо для 60% громадян першочерговою є антикорупційна реформа, то усі інші реформи вважають першочерговими решта 40% громадян. Насправді ж згадане запитання має множинні відповіді, тобто сумарна кількість відсотків може перевищувати сто (відсотки навпроти кожного варіанту відповіді означають відсоток від загальної кількості респондентів, які обрали цей варіант відповіді у своїй анкеті).

– Заголовок новини видання УНІАН щодо результатів опитування про шляхи відновлення суверенітету над окупованим Донбасом: «Майже 70% українців готові піти на компроміс з РФ заради миру на Донбасі – опитування»

– Заголовок новини видання Українська правда щодо результатів опитування Центру Разумкова про довіру до Уряду України (лютий 2020 р.): «Діяльність уряду і Гончарука підтримує лише 6% українців».

Таке формулювання заголовку найбільш імовірно є саме умисною маніпуляцією. Реальний розподіл відповідей респондентів у опитуванні Центру Разумкова [3].

4. Озвучення недостовірної інформації з посиланням на авторитетні соціологічні компанії.

Якщо попередні приклади є ілюстраціями умисної чи неумисної маніпуляції з реальними даними, то поширеним є й фабрикування інформації, яка абсолютно не відповідає дійсності, але містить посилання на дані опитувань авторитетних соціологічних компаній, аби зробити ці неправдиві заяви переконливими для читача.

а. Наприклад, у вересні 2018 року Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва виступив із заявою про маніпуляційне використання даних Фонду під час одного з ефірів телека-

налу «112 Україна». Посилаючись на соціологічне опитування «Демініціатив» та Центру Разумкова, в ефірі стверджувалося, що останні результати громадської думки «засвідчують зростання популярності партії «За життя». Насправді, як показують дані опитувань, ніякого «зростання популярності партії «За життя!» не відбувається: у грудні 2017 року за неї були готові проголосувати 6,7% населення, у травні 2018 року – 6,0%, у серпні 2018 року – 6,1%. Не зріс також і рейтинг Рабіновича як кандидата у президенти: у грудні 2017 року – 5,8%, у серпні 2018 року – 5,3%. Не зросли й рейтинги довіри до Рабіновича: у грудні 2017 року він становив 17,8%, у серпні 2018-го – 15,6%.

На жаль, оперативно відстежити та відреагувати усі подібні випадки озвучення недостовірної інформації із посиланням на соціологів дуже важко.

б. Схожим прикладом маніпуляції у телевізійних ефірах з соціологічними даними є, наприклад, ефір 5-го каналу, під час якого представник партії «Слуга народу» заявив, що «Людей, які виступають за мир проти війни, більше 70%, причому значна частина з них виступає за мир на будь-яких умовах». Приклад опитувань громадської думки щодо вирішення конфлікту на Донбасі вже наводився раніше, і, як зазначалося, за мир на будь-яких умовах виступають не більше 20% громадян України.

У цьому разі не можна однозначно стверджувати, чи була ця заява умисною маніпуляцією чи неумисною помилкою. Втім, телевізійні ефіри через специфіку жанру створюють ризики поширення таких неправдивих заяв, адже в учасників дискусії немає часу перевірити достовірність тверджень своїх опонентів, а далеко не всі глядачі критично сприймають подібну інформацію та перевіряють її.

с. Ще одним прикладом неправдивих повідомлень у ЗМІ із посиланням на результати соціологічні дані є новина одного з інформаційних порталів про «таємні дані соціологів». Насправді жодних таємних опитувань Фонд «Демократичні ініціативи» разом з КМІС та Центром Разумкова не проводили, а наведені у новині дані недостовірні. Якщо звернути увагу на «переможця» виборів, згідно з наведеними у матеріалі даними, можна зрозуміти, на замовлення яких кандидатів створюються подібні новини.

5. Особливості інтерпретації результатів опитувань через специфіку формулювання запитань.

Позитивне чи негативне сприйняття тих чи інших результатів опитувань може відрізнятись залежно від формулювання запитань. Для ілюстрації наведемо приклади опитувань Фонду «Демократичні ініціативи» та КМІС.

6. Критичне ставлення до результатів опитувань
Результати соціологічних досліджень не варто сприймати як незаперечну істину, оскільки гро-

мадська думка з тих чи інших питань може бути не сформованою чи внутрішньо суперечливою [3].

Висновки. З огляду на вищезазначене можемо констатувати, що політичні технології є частиною соціальних технологій а саме використання соціологічних досліджень/опитувань і відіграють важливу роль у сучасному суспільстві, де показником зрілості політичних інститутів держави виступає міра їхнього розвитку й досконалості. Вони відображають різноманіття і складність сучасного суспільства. Політичні технології мають свою складну структуру та специфічні особливості інформаційно-маніпулятивного впливу на громадську думку та політичну свідомість.

Від типу використовуваних політичних технологій залежить ступінь розвитку політичної системи суспільства. Політичні технології управління й комунікації застосовуються в політиці для вирішення специфічних проблем.

У суспільстві транзитивного типу головними проблемами політичного управління є розробка оптимального інструментарію для вирішення політичних проблем, а також відповідність застосовуваних технологій принципам загальнолюдської моралі. В Україні, на жаль, використовуються здебільшого маніпулятивні політичні технології. Через їх застосування здійснюється прикриття недемократичних процедур під демократичними гаслами. Маніпулятивні технології стають засобами обману громадян.

У свою чергу, це аж ніяк не сприяє демократизації України. Тому найактуальнішою є розробка заходів протидії політичному маніпулюванню на загальнодержавному рівні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бойко О. Д. Політичне маніпулювання : навч. посібн. Київ : Академвидав, 2010. 432 с.
2. Доскач С. Технології інформаційно-маніпулятивного впливу на суспільно-політичну свідомість та поведінку сучасної молоді. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2021/2_2021/4.pdf
3. Інструменти маніпулювання соціологічними даними та помилки при інтерпретації результатів опитувань. URL: <https://dif.org.ua/article/instrumenti-manipulyvannya-sotsiologichnimi-danimi-ta-pomilki-pri-interpretatsii-rezultativ-opituvan>
4. Канеман Д. Мислення швидке та повільне. Київ : «Наш формат». 2017. 479 с.
5. Корнелюк І. Соціологічні опитування як технологія політичного маніпулювання. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/10360/1/4147-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-8855-1-10-20200811.pdf>

[%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-8855-1-10-20200811.pdf](https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2021/2_2021/4.pdf)

6. Поліщук І. О. Технології політичні. Політологічний енциклопедичний словник. Харків : Право, 2015. С. 715–717.

7. Прасюк О. В. Вибіркові соціологічні опитування громадян під час виборів як політична технологія впливу на процес формування електоральної громадської думки. URL: <http://naub.org.ua/?p=819>

8. Magdych I. Features of political manipulation of the value worldview component of public consciousness. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/rop/14/rop1407.pdf>

REFERENCES:

1. Boiko O. D. (2010.) Politychne manipuliuvannia: navch. posibn [Political manipulation: a study guide.]. Kyiv : Akademvydav, 432 s. [in Ukrainian].
2. Doshchak S. Tekhnolohii informatsiino-manipulyativnoho vplyvu na suspilno-politychnu svidomist ta povedinku suchasnoi molodi [Technologies of informational and manipulative influence on the social and political consciousness and behavior of modern youth]. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2021/2_2021/4.pdf
3. Instrumenty manipuliuvannia sotsiologichnymy danymy ta pomylyky pry interpretatsii rezultativ opytuvan [Sociological data manipulation tools and errors in the interpretation of survey results]. <https://dif.org.ua/article/instrumenti-manipulyvannya-sotsiologichnimi-danimi-ta-pomilki-pri-interpretatsii-rezultativ-opituvan>
4. Kaneman D. (2017). Myslennia shvydke ta povilne [Thinking is fast and slow]. Kyiv : "Nash format". 479 s. [in Ukrainian].
5. Korneliuk I. Sotsiologichni opytuvannia yak tekhnolohiia politychnoho manipuliuvannia [Sociological surveys as a technology of political manipulation]. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/10360/1/4147-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-8855-1-10-20200811.pdf>
6. Polishchuk I. O. (2015). Tekhnolohii politychni. Politolohichni entsyklopedychnyi slovnyk [Technologies are political. Political science encyclopedic dictionary]. Kharkiv: Pravo, S. 715–717. [in Ukrainian].
7. Prasiuk O. V. Vybirkovi sotsiologichni opytuvannia hromadian pid chas vyboriv yak politychna tekhnolohiia vplyvu na protses formuvannia elektoralnoi hromadskoi dumky [Selective sociological surveys of citizens during elections as a political technology for influencing the process of forming electoral public opinion]. URL: <http://naub.org.ua/?p=819>
8. Magdych I. Features of political manipulation of the value worldview component of public consciousness. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/rop/14/rop1407.pdf>

Sociological research (survey) as a political technology of informational and manipulative influence on political consciousness

Pronoza Inna Ivanivna
 Candidate of Political Science,
 Associate Professor at the Department
 of Political Sciences and Law
 State Institution "South Ukrainian National
 Pedagogical University
 named after K. D. Ushynsky"
 Staroportofrankivska str., 26,
 Odesa, Ukraine
 ORCID: 0000-0002-2683-0630

The article is devoted to issues related to the study of the possibilities and features of using methods of manipulation of public opinion, in particular, the use of such political technology as sociological polling. In addition, rethinking a number of traditional manipulative technologies that are used and the features of their use on the Internet. The influence of sociological surveys was investigated and it was found that they have a manipulative influence on the formation of contemporary political narratives. With the development of Web 2.0 technologies, Internet users, becoming direct and/or indirect participants in sociological research, were able to radically form alternative sources of information for themselves alongside the main political actors, which were previously monopolized only by mass media. The use of social networks and their use of sociological research data and platforms for participation in surveys has accelerated the exchange of information, instant communication and the feeling of being an active participant in the socio-political process. A low barrier to entry on social media allows more users to participate and keeps them engaged longer, while encouraging people with ulterior motives to use disinformation to manipulate information and influence opinion. Misinformation such as fake news, skewed poll results, hoaxes and conspiracy theories are increasingly being used as weapons to divide people and create detrimental effects on society. The article examines the process of manipulating public opinion and political consciousness with the help of using sociological surveys. The specifics of the informational and manipulative influence of public opinion research on political consciousness, relation to political forces, as well as what effect the results of sociological research will have on the behavior of the electorate were analyzed.

A cause-and-effect relationship between the impact of the results of sociological surveys and the level of formation of public opinion was revealed.

It has been proven that polling (sociological study) of public opinion influences both electoral behavior and political consciousness, because public opinion is an important social institution and an attribute of civil society.

The following methods were used during the research: sociocultural, structural-functional, comparative, analysis and synthesis.

Key words: *political technologies, informational and manipulative influence, political consciousness, sociological surveys, political manipulation, public opinion.*